

Ma kirjanduse T. Grünthal'ile  
hindamisena.

16. X 39. H. Kõva. Eduard Uibo.

Matr.nr. 14410.

S. V.

TARTU ÜIKS...  
DIPLOMISTE...

16 okt. 39  
598

D i p l o m i t ö ö

tsiviilprotsessist ainel: „Praeguse vallakohtu  
võimkond vaestelastekohtuna.”

Arvestades et käesolev töö väärin  
arvestamisel diplomitööna.  
1. XII. 1939.  
J. Grünthal



A. A.  
7983.

Tõepäraseks 21 1940. aasta märts.

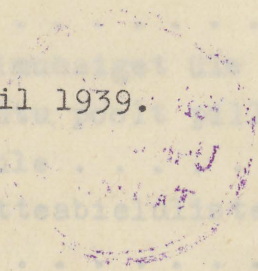
Sisukord

Sissejuhatus . . . . . 1x.1 - 3

I osas Eelseisva diplomitöö juures olen tarvitanud järgmisi allikaid ja ajakirjades esinevaid vastavaid artikleid:

- I Balti Eraseaduse III köide,
- II Vallakohtute seadus,
- III Juriidiline ajakiri "Õigus" ja Eesti Maaomavalitsuste Liidu häälekandja "Maaomavalitsus",
- IV Riigi Teataja.

Tartus, 13. oktoobril 1939.



Hoolekogu valimise . . . . . 25 - 30

Hooldamine . . . . . 28 - 30

Hooldamine mittesõltelisele maaomavalitsusele . . . . . 31 - 32

Hooldamine aruolijate ja teadmata kaudu isikute varanduse üle . . . . . 32 - 34

Päranduse hoiulevõtmise . . . . . 34 - 38

Vallakohtute reformimise küsimus . . . . . 38 - 40

## S i s u k o r d .

Sissejuhatus . . . . .	lk.1 - 3
I osa: Vallakohtute korraldus . . . . .	" 3 - 8
Vallakohtute jaoskonnad . . . . .	" 3 - 4
Vallakohtute koosseis ja vallakohtu- nikkude valimise kord. . . . .	" 4- 6
Vallakohtu istungid . . . . .	" 6 - 8
II osa: Vaestelastekohtute võimkond . . . . .	" 8 - 38
Eestkoste ja hoolekande liigid . . . . .	" 8 - 9
Eestkoste alaealiste eest . . . . .	" 9 - 27
Hoolekanne . . . . .	" 27
Hoolekanne vaimuhaiget üle . . . . .	" 28 - 30
Hooldamine kohtu poolt pillajateks tunnistatute üle . . . . .	" 28 - 30
Hooldamine mitteabieluliste nais- isikute üle . . . . .	" 31 - 32
Hooldamine äraolijate ja teadmata kadunud isikute varanduse üle . . . . .	" 32 - 34
Päranduse hoiulevõtmine . . . . .	" 34 - 38
Vallakohtute reformimise küsimus . . . . .	" 38 - 40

Praeguse vallakohtu võim-  
kond vaestelaste kontuna.

Sissejuhatus.

Enne kui hakata käsitama vallakohtu võimkonda nii nagu ta esineb praegu, tuleb heita lühike pilk ajalukku, et saada väike ülevaade tema arengust kuni käesoleva ajani.

Vallakohtud on meil vanemad asutised, millest on võrsunud õieti ka meie vallaomavalitsused. Liivimaa Talurahvaseadusega 1819. a. asutati vallakohtud, kus küll asjaajamine toimus suuliselt ja talurahva keeles kuid valju mõisniku kontrolli all, sest tolleaegsed vallakohtu esimehed ja liikmed kinnitati ametisse mõisniku poolt ja vallakohtu otsused kanti mõisnikule ette, kes siis oma äranägemise järele neid kinnitas või ei.

Sarnane olukord kestis kuni 19. veebruarini 1866. a., mil pandi maksma Balti kubermangude vallaomavalitsuse seadus, mis tõi ka nimetamisväärseid muudatusi talurahva kontuasutistesse. Nimelt halduslikud alad võeti ära vallakohtutelt ja anti need uutele vallavalitsustele. Edasi vähendati ka mõisniku mõjuvõimu. Vallakohtunikude ja

liikmete ametisse kinnitamine ei kuulunud enam mõisniku võimupiiri.

9.juuli 1889.a.Vallakohtuteseadus tõi enesega kaasa jälle uuendusi.Selle seaduse järele kuulusid vallakoh- tu alla vallakogukonna liigete nõudeasjad kuni loo rublani ja lepingud kuni 300 rublani.Samuti kuulusid veel vallakohtu alla vastavates paragrahvides esine- vad kriminaalasjad ning paranduse,hoolekande ja adop- teerimise asjad.Vallakohtule ei allunud aadlid,kiri- kuteenijad,aukodanikud,kaupmehed ja nõudmised kogu- konna ametnike vastu.

Eesti Ajutise Valitsuse dekreediga,mis anti 18.no- vembril 1918.a.,kaotati valla ja ülemtalurahvakohtud kui niisugused,sest nad olid oma aja elanud.Pääle maa- ilmasõja oli poliitiline olukord niivõrd muutunud,et paratamatult ka siin olid uuendused hädatarvilikud.20. jaanuari 1919.a.kohtuministri ringkirjaga jäeti valla- kontud püsima kui vaestelastekohtud.Eelpool nimetatud ringkirja punkt 3.kõlab järgmiselt:

Vallakohtu noiuasjus tuleb järgmiselt toimetada;  
a)vallakohus jätkab ajutiselt kui vaestelaste- kohus,senises koosseisus ja senisel alusel val- lakohu seaduse §206-219,242-275.ettenantud toimetusi,s.o. paranduse,vara alalhoidmise,kui ka noolekandmise ja eestkostmise asjade korral- damist.

See ringkiri näitab õieti piirid kui suures ulatuses

võivad vallakohtud tegutseda. Siin karbitakse tugevas-  
ti endise vallakohtu tegevusala; talle jaetakse ainult  
kitsas ala s.o. hoiukohtu toimetused, mida nad võivad  
jätkata veneaegse vallakohtu seaduse järele eelpool  
nimetatud §§ piirides. Kuid vallakohtu koosseisu moodus-  
tamine jäi vaheste muudatustega endisel kujul püsima.  
Ülejäanud võimufunktsioonid pidid nad üle andma rahu-  
kohtunikele ( jaoskonnakohtunikele ).

Nagu juba eelpool oli mainitud, et praegused valla-  
kohtud tegutsevad vana vene vallakohtute seaduse alu-  
sel; samuti kasutavad nad neid paragrahve Balti Era-  
seadusest, mis vastavad praeguse aja elunõuetele; seda  
arvesse võttes tuleb asuda peasjalikult nende seaduste  
aluse lähemale analüüsimisele vallakohtute korraldusest  
ja võimkonnast. Enne kui asuda vallakohtu lähemale kä-  
sitlemisele, tuleb ka vaadelda lühidalt vallakohtu kor-  
raldust.

I osa .

Vallakohtute korraldus.

§ 1. Vallakohtute jaoskonnad.

Ringkonnakohtud koostavad vaestelastekohtute nime-  
kirjad, mis esitatakse Kohtuministrile kinnitamiseks.  
Kohtute nimekirjade koostamisel peetakse silmas, et iga  
kohtu jaoskonna elanikkude arv ei ulatuks üle kahe tu-  
hande meessoost elanikule, ega oleks ka vahem kui tuhat  
elanikku. Vallakohtu seadus § 4. esimeses osas käsitab

valdade ühendamist üheks vallakohtu jaoskonnaks juhul kui elanikkude vähesuse tõttu pole võimalik moodustada iseseisvat vallakohtu jaoskonda. Nimetatud paragrahv pole praeguste olude kohane, sest 7. oktoobri 1958. a. vabariigi Presidendi otsusega muudeti valdade piire, mille tagajärjel kaotati terve rida väikesi valdu. Kuna praegused vallad oma elanikkude arvult on küllaltki niivõrd suured, et neis võib vabalt tegutseda üks vallakohtu jaoskond.

Vallakohtu jaoskondade nimekirjade kinnitamisest ja muutmisest kuulutab kohtuminister Riigi Teatajas.

## § 2. Vallakohtute koosseis ja vallakohtunikkude valimise kord.

Vallakohus koosneb vallakohtu esimehest, vallakohtunikust ja nende kandidaatidest, missuguse arvu määrab kindlaks vallavolikogu. Vallakohtu liikmed ja kandidaadid, kui nad vastavad vallakohtu seaduse § 8. nõudeile, valitakse vallavolikogu poolt kinnisel hääletamisel neljaks aastaks. Kuid nimetatud paragrahv on täiendatud 13. detsembril 1954. a. dekreediga, kus on antud võimalus nimetatud dekreedis p. IV loetletud juhtudel maavalitsusel nimetada ametisse vallakohtute liikmeid ja kandidaate.

Vallakohtu liikmed valivad oma seast neljaks aastaks esimehe tingimusel, et ta oleks maatüki-omanik või maatüki rentnik vähemalt kuu~~te~~ aastase täht-

ajaga. Uus vallakohtu esimees võtab oma eelkäijalt üle kohtu kassa, pitsati, lõpetatud ja lõpetamata asjad, raamatud ja muu kohtu inventar, kusjuures ülevõtmise kohta seatakse kokku akt kahes eksemplaris, millele allkirjutavad mõlemad pooled. Üks eksemplar ülevõtmise aktist jaab vallakohtusse kuna teine saadetakse ringkonnakohtule. Vallakohtu esimees, liikmed ja nende kandidaadid annavad viivitamata pärast nende valimise kinnitamist ringkonnakohtu poolt vandetootuse. Vandetootuse andmise tõenduseks kirjutavad vandeandjad kui ka vande võtjad alla vandetootuse lehele, mille vallakohtu esimees saadab edasi ringkonnakohtule. Vande andmisest on vabad senise kohtuliikmed nende uuesti tagasivaliku korral.

Vallakohtunikud ja nende kandidaadid võivad ainult siis ametisse astumast keelduda, kui nad on üle kahekümne aasta vanad, kannatavad raskete kehaliste puuduste ja haiguste all, või nad ei saa alaliselt viibida valla piirkonnas ning kui nad on valla valitud amti välja teeninud täieaja. Samuti võivad nad ka siis keelduda kui nad on eestkoostjad, valitsedes alaealiste varandust.

Puhkust vallakohtu esimehele ja liikmeile lubamisel peab vallakohus silmas pidama, et nende puhkus ei takista kohtu istungite pidamist. Esimehele ja liikmetele puhkeaja lubamisel määrab vallakohus samal korraldaval istungil vastavad kandidaadid, kes peavad täit-

ma puhkusele lubatu kohuseid.

Protokollide kirjutamine ja üldine asjaajamine pannakse tavaliselt vallasekretäri peale. Vallakohtu kirjutajaks ei pruugi mitte alati olla vallasekretär, sest võib ka valida eraldi vallakohtu kirjutaja, kuid ta peab vastama § 8 ettenähtud tingimustele. Edasi peab veel silmaspidama, et nimetatav isik tunneks küllaldaselt seadusi ja määrusi, mis maksavad vallakohtu tegevuse ja raamatupidamise kohta. Vajaduse korral on vallakohtul õigus isikuid, kes paluvad ennast nimetada kirjutaja ametisse, saata kohaliku jaoskonnakohtuniku juurde seaduse ja kirjatoimetuse tundmise kontrollimiseks.

### § 3. Vallakohtu istungid.

Vallakohtu istungid peetakse vallamajas. Vallakohtuse seaduse § 19. järgi peetakse vallakohtu istungid nädalas kord. Selle paragrahvi nõuetest ei peeta enam kinni, sest tegelik elu ei pea tarvilikuks, et kohus peaks nii sagedasti istungeid, vaid tegelikult tuleb kohus kuus kord kokku.

Üldiselt jagunevad vallakohtu istungid korraldavateks ja kohtulikkudeks. Korraldavatel istungitel arutatakse üldisi küsimusi, mis ei ole otsekohe seotud üksiku asjatoimetusega. Korraldavad istungid on kinnised, kuhu ei pääse kõrvalised isikud.

Kohtulikud istungid jagunevad korralisteks ja era-

korralisteks. Korrallised istungid määratakse kindlaks iga aasta detsembrikuul järgnevaks kalendriaastaks, millest istungi päeva ja koha kohta pannakse välja kuulutus vallamajja ja teatatakse sellest Ringkonnakohtule. Erakorrallised istungid määrab vallakohtu esimees tarviduse järele kiire iseloomulise ning edasilükkamatute asjade arutamiseks. Kui vallakohtu istung jäi pidamata kas mõne kohtuliikme mitteilumise tõttu või mõnel muul põhjusel, teatab sellest kohtu esimees viivitamata Ringkonnakohtule, kandes ette põhjused, miks asjad jäid läbi vaatamata.

Vallakohtu esimees avab ja lõpetab kohtukoosoleku ja juhib kohtu tegevust ning valvab, et istungil sünniks asjaarutamine tarviliku tõsiduse ja väärkusega. Korrarikkujaid võib kohtuesimees karistada rahatrahviga. Kui süüdlane määratud trahvi vabatahtlikult ei tasu, nõuab vallakohus selle sisse politsei kaudu.

Vallakohtu määrused tehakse lihthaalteenamusega. Häälte poolekslangemisel on esimehe hääl otsustajaks. Kohtu määrused tehakse ja kuulutatakse Eesti Vabariigi nimel. Pääle kohtu määruse kuulutamist, seletab kohtuesimees edasikaebamise korra ja tähtaja selle kohtumääruse peale, missugune seletus tähendatakse ka protokolli. Kohtunik, kes pole nõus tehtud määrusega, võib selle allkirjutamisel tähendada, et ta jääb eriarvamisele, missugune eriarvamus esitatakse kirja-

likult hiljemalt põhistatud määruse allakirjutamisel, ja lisatakse määruse juurde.

II osa.

Vaestelastekohtu võimkond.

Eestkoste ( tutela ) ja hooldus ( cura ).

Need institutsioonid on vanemliku võimu surrogaadid ja rakendatakse juhtudel kui hoolitsemist vajavatel isikutel puuduvad vanemad. Eestkoste ja hoolduse vahel võidakse vahet teha vanuse (ea), kui ka võimuulatuse seiskukohalt. BES teeb vahet ea ja Tsv.s. eelnou võimuulatuse järgi.

I. Eestkoste ja hoolekande liigid.

Vaestelastekohtute kaudu teostavate eestkostete ja hooldamise liigid on järgmised: 1) eestkoste alaealiste eest, 2) hooldamine vaimuhaigete eest, 3) hooldamine kohtulikult pillajateks tunnustatute eest, 4) hooldamine naisterahvaste eest, 5) hooldamine äraolijate, kui ka teadmata kadunud isikute varanduse üle ja 6) järele jäänud paranduse üle.

Balti Eraseaduses §§ 207-529 käsitletakse lähemalt eestkoste ja hooldamis liike, väljaarvatud hooldamine järel jäänud paranduse üle, mis leiab lähemat käsitlust Vallaõhtu Seaduses (§§ 206-219). Kuid vähe-

seid §§ võib siiski kasutada järele jäänud paran-  
duse kohta Balti Eraseadusest (§§ 2587-2598).

### § 1. Eestkoste alaealiste eest.

#### A. Eestkoste korraldamine.

Balti Eraseaduse alusel kestis alaeasus kaheküm-  
ne ühe eluaastani. Meil Eestis kestab alaeasus kuni  
taissaanud kahekümne eluaastani. (RT 122,74/75,40).  
Erandjuhtudel on siiski võimalik alaealist kuuluta-  
da täisealiseks enne kahtekümmend aastat, kuid mitte  
enne kaheksateistkümmend aastaseks saamist (venia ae-  
tatis). Seda võivad nõuda alaealise eestkostjad ja  
lähemad sugulased ning omaksed vaestelastekohtus,  
kelle otsus peab esitatama kinnitamiseks Ringkonna-  
kohtule.

Alaealiste loomulikkudeks eestkostjateks on vane-  
mad, milleks pole tarvis vaestelastekohtu kinnitust.  
Isal on õigus kasutada oma alaealiste laste varandust,  
ilma et oleks kohustatud esitama aruannet, kuid ta ei  
tohi varandust võõrandada ilma vaestelastekohtu loa-  
ta. Juhul kui isa uuesti abiellub, jääb ta siiski eda-  
si eestkostjaks oma lastele, kes on eelmisest abielust;  
kuid enne abiellumist peab ta lastega jaotama ema  
varanduse parandusõiguslikul alusel vaestelastekoh-  
tu kaastegevusel. Uues abielus on isa kohustatud oma  
esimesest abielust laste eest hoolitsema ja kasvata-

ma, omades aga õiguse laste varandust kasutada, ilma et ta peaks aruandma omategevusest vaestelastekoh-tule. Onnaga lapsed täisealiseks saanud / peab ta eral-dama neile kuuluva päranduse osa.

Juhul kui isa sureb, ega jäta testamenti järele, siis Eestimaa maaõiguse järele võib laste eestkost-jaks hakata ema ilma vaestelastekontu kinnitusega, kuid vaestelastekohus määrab talle siis abiks nõu-andjaid harilikult isa sugulaste hulgast. Kui ema uuesti abiellub, siis Eestimaa maaõiguse järele jääb ta samuti, nagu isagi oma esimesest abielust, laste eestkostjaks. Sarnasel juhul aga määratakse laste-le erakorraliselt veel kaks eestkostjat, kelle järel-valvel jagatakse isa varandus vastavalt laste arvu järele osadeks, mille kinnitab siis vaestelastekohus. Pääle varanduse jaotamist jääb ema ühes nõuandjate-ga ainsaks eestkostjaks. Ema peab lapsi vastavalt üleval pidama ja kasvatama, kus juures võib ta laste varandust kasutada kuni nende täisealiseks saamiseni.

Kuid Liivimaa maaõiguse järele on asi teisiti. Nimelt ema uuesti abielludes kaotab vastavalt eest-kostelise valitsemise õiguse. Jääb ema uuest abielust lasteta leseks, võib ta jälle eestkostjaks olla esi-mesest abielust lastele.

Kui vanemad nende tahtest olenemata põhjusel on kaotanud oma võimu laste üle, siis ei saa nad olla ka eestkostjaks (Kriminaalseadustiku § 19). Samuti

ei saa vanemad olla eestkostjaks alaealise varanduse suhtes, mis talle kingitud, või on antud tingimusel, et vanemad ei tohi selle varanduse üle valitseda.

Juhul kui vanemad ei taha eneste peale võtta eestkostet või on nad surnud, siis läheb eestkoste üle ühele laste vanaisadest, nende surma korral kandub see õigus üle ühele vanaemale.

Vanematel on üldiselt õigus oma äranägemise järelle määrata testamendis oma eestkostjaks lastele keda nad ise soovivad. Kui aga vanemad on koostanud testamendi, ilma et oleks vorminõuetest kinni peetud, kuid siiski on võimalik tõestada ja arusaada, et vanematel on kindel tahe näha eestkostjatena teatud isikuid, siis jääb testament selles osas püsima, vaatamata sellele, et muus osas võidakse testamenti tühistada.

Peale selle võivad vanemad anda erilisi juhtnõure ja määrata teatud tingimusi eestkostjatele, millest nad vankumatult peavad kinni pidama.

Kui testamendis nimetatud eestkostjad ei saa seaduslikkudel põhjustel oma ülesandeid täita, või on nad surnud, siis alaealiste lähemad sugulased ja omakesed on kohustatud pöörduma vaestelastekohtu poole palvega määrata eestkostjad. Seniks kui kohus pole veel eestkostjaid määranud, on lubatud, et lähe-

mad sugulased, nende puudumisel võõrad, ajutiselt hoolitsevad alaealiste ja nende varanduse eest. Tavaliselt määratakse vaestelastekohtu poolt eestkostjateks alaealiste sugulased, juhul, kui sugulasi ei leidu, määratakse eestkostjateks võõrad isikud. Kui juhtub nii, et tõelised eestkostjad ei saa teatud takistuste tõttu oma ülesandeid täita, siis ei või alaealised selleks ajaks eestkosteta jääda, vaid vaestelastekohus määrab takistuste kõrvaldamiseni ajutised eestkostjad, kes samuti kui tõelised eestkostjadki peavad hoolitsema alaealiste ja nende varanduse eest.

### B. Eestkostjad.

Eestkostjate maaramine sünnib kirjaliku kohtumäärusega. Põenduseks antakse eestkostjale valla-kohtu poolt vastavad ametitunnistused. Enne kui vaestelastekohus kinnitab või määrab ametisse eestkostja, peab ta kõigiti kaalutlema ja arutlema, kas kinnitataval või määrataval kandidaadil on selleks küllaldaselt võimeid, et ta seisaks nõutud ülesannete kõrgusel, mis eestkostja amet enesega kaasa toob.

Kõigepealt tuleb silmas pidada, et eestkostja oleks küllaldaselt jõukas; tema varandus ei tohi vähem olla valitsemisele usaldatava alaealise varandusest.

kui oleks eestkostja vaene isik, siis võib paratamatult ilmnedä saaraseid nähte, et eestkostja püüab rikastuda valitsemisele usaldatava alaealise varanduse kuulul. Samuti peab eestkostja olema elukommetelt laitmatu käitumisega, ta peab heaks eeskujuks olema alaealisele.

Eestkoste on avalikõiguslik, mille kohustisest ei või muidu loobuda kui seaduslikkudel põhjustel. Seaduslikud põhjused eestkoste ametist loobumiseks on järgmised:

1. riigi või omavalitsuse amet, millega raske ühendada eestkostja kohustusi,
2. kirjaoskamatus,
3. vanadus üle 60. aasta,
4. kolme ehk ka ühe eestkoste valitsemine, kui viimasega on suuri raskusi,
5. oma rohkearvuline perekond, eriti mitmest abielust,
6. vaesus ja puudus,
7. haigus,
8. eelseisev ümberpaigutus teis~~e~~ kohtupiirkonda,
9. kohtupiirkonnast pikemat aega äraolek avalikkohustlistel alustel,
10. Liivimaa maaõiguse järele vanadus alla 25 a.

Kui aga isik ei loobu eestkostest, kuigi tal oleks võimalus loobuda eelpool nimetatud põhjustel, siis

ei saa ta seda enam hiljem teha, olgu ainult siis, kui sarnane pönjus tuleb ilmsiks alles peale eestkoste vastuvõtmist, sel juhul võib ta paluda vaestelastekohut, et see vabastaks ta eestkostja ametist.

Samuti on seaduses loetletud juhud, kes ei või olla eestkostjateks. Balti Eraseaduse § 314 - 321 järele ei või eestkostjateks olla:

1. alaealised, ning Eestimaa maaõiguse järele need, kes pole saanud kahekümne viie aastaseks,
2. haiglased isikud, samuti pimedad, kurdid ja tummad ning vaimuhaiged,
3. isikud, kes kohtu poolt kuulutatud pillajateks,
4. naisisikud, väljaarvatud alaealise ema ja vanaema,
5. välismaalased, s.o. Besti kodakonddusse mittekuuluvad isikud väheste eranditega,
6. isikud, kes seadusjõusse astunud kohtuotsusega Kriminaalseadustiku § 19 ja 20 põhjal kaotanud õiguse olla eestkostjaks selle karistuse vältel,
7. isikud, kes halva valitsemise pärast eestkostest juba kõrvaldatud,
8. võlgadega koormatud ja sootu vaaseks jäänud isikud.

Edasi ei tohi eestkostjateks need isikud olla, keda vanemad või vanavanemad testamendiga eestkostest kõrvaldanud. Samuti ei saa need isikud olla eestkost-

jateks, kes ise kipuvad sellesse ametisse, sest võib juba arvata, et nendel on kindlasti omad huvid tähtsamad kui eestkostetava eest hoolitsemine. Lõpuks veel need isikud, kellel pole naad läbisaamist eestkostetavate vanematega või on neil kohtu asi ees, kas eestkostetavatega või nende vanematega.

#### E. Eestkostja vahekorral alaealisega.

Eestkostja vahekorral alaealisega on kaheksugune - nimelt: isikuline ja varandusline, väljaarvatud juhused, kui eestkostja on ainuüksi varandusline.

Isikulise vahekorral alusel peavad eestkostjad hoolitsema alaealiste eest nagu vanemad oma laste eest. Nad võivad ka eestkostetavaid karistada, kui nad on sõnakuulmatud ja kangekaelsed. Kui kodustest karistusabinõudest on vähe, siis on eestkostja kohustatud pöörduma vaestelastekohtu poole karmimate karistusviiside saavutamiseks.

Eestkostjad peavad hoolitsema alaealiste tervise ja hariduse eest. Elukutse määramisel peavad nad arvestama vanemate ja lähemate sugulaste näpunäiteid. Nad ei tohi alaealistele peale suruda sarnast elukutset, mis pole kohane nende võimetele. Kasvatuse peale minevate kulude suhtes ei tohi nad teha suuremaid väljaminekuid kui on just hädatarvilik, olgu siis kui alaealine on eriti andekas ja edasi-

püüdlik - võidakse väljaminekuid hankida alaealise kapitali-varandusest, kuid kindlasti vaestelastekohtu nõusolekul.

Et alaealistel puudub seaduslik tahtevõime, siis täidab eestkostja tema aset kõigis temasse puutuvates juuriidilistes tehingutes. Kõik tehingud, mida alaealine sooritab, ei oma muud juriidilist jõudu, kui eestkostja neid hiljem kinnitab, väljaarvatud sarnased tehingud, mis osutuvad alaealisele kasulikuks. Need alaealise juriidilised toimingud omavad kohustava jõu kui alaealine eestkostja valitsemise alt vabanedes või täisealiseks saades neid tehinguid omaks võtab. Üldiselt eestkostja on kõigis eestkostetava asjades täieline peremees, vaid tahtsamais asjus peab ta paluma vaestelastekohtu näpunäiteid.

Kohtuasjus on eestkostja täielik alaealise esindaja, kus ta peab katsuma kõigiti alaealise huvides toimida. Kui aga eestkostja ja alaealise vahel tekib kohtuasi, siis määrab vaestelaste kohus alaealisele selle asja ajamiseks erilise eestkostja.

Eestkostjad võtavad alaealise varanduse nimekirja alusel oma noole alla, mille kokku seab vallakohtu määramisel üks kohtu liige ühes kirjutajaga. Nimekiri valmistatakse kahes eksemplaris, ühe saab eestkostja oma kätte, kuna teine hoitakse alal vaestelastekohtus. Vara nimekirja koostamisel ilmsiks

tunud väärtasjad ja sularaha jäetakse vaestelaste-  
tekohtusse hoiule.

Lasuvad eestkostetava varandusel võlakohustused,  
siis on eestkostja kohustatud võlausaldajad välja-  
kutsuma ja neid katsuma rahuldada. Tarbekorral võib  
eestkostja laenu teha, või varandust müüa, kuid vaes-  
telastekohtu nõusolekul. Kui aga varandusel lasuvad  
nii suured võlad, mis ületavad parivara väärtuse,  
siis peab eestkostja muretsema vaestelastekohtult  
nõusoleku konkursi avamiseks, kuid peab sealjuures  
hoolitsema et konkursi kestvuse aja jooksul saaks  
eestkostetav korralikult ülal peetud.

Kergesti rikkiminevate alaealise varanduse müü-  
gil pole eestkostjal tarvis hankida vaestelaste-  
kohtu nõusolekut, vaid võib seda ise teha tarvidu-  
se korral. Muu varanduse müügil peab eestkostjal  
alati olema vaestelastekohtu luba. Kinnisvara müü-  
gil, mille väärtus ulatub üle 300 krooni, on veel  
tarvilik, et ringkonnakohus kinnitab vaestelaste-  
kohtu sellekohase määruse.

Kinnisvara ostmiseks või sevit<sup>r</sup>uutide nõutamiseks  
peab eestkostja muretsema vaestelastekohtult  
sellekohase eelloa. On vaestelastekohus oma nõus-  
oleku andnud, siis alles võib eestkostja muretse-  
da teatava kinnisvara.

Kuna parandust vastu võtta või sellest lahti  
võtta tohib eestkostja ainult t<sup>na</sup> vaestelastekoh-

Ex bibl. univ. Tart.

tu nõusolekul. Kuigi on nõusolek olemas, peab paranduse eestkostja vastu võtma tingimata inventuuri järele (beneficium inventari).

Eestkostja alaealise asemel teotsedes peab aarimiselt ettevaatlik ja tasakaalukas olema, ta peab hoiduma astumast riskantsetesse ettevõtetesse ega tohi sõlmida eestkostetava nimel kahjulikke kokkuleppeid. Eestkostetavale kuuluvad kapitalid ei tohi eestkostja enese käes pidada ega nendega oma äranägemise järele opereerida, vaid peab paigutama protsente kandma küllaldaselt usaldusväärsesse krediitasutisesse, eestkätt just riiklistesse pankadesse. Kui ta tahab aga neid paigutada erahüpeteekidesse, siis ainult vaestelastekohtu loal. Muid alaealise asju ei tohi eestkostja kasutada omal soovil oma kasuks, samuti ei tohi lasta ka seda teha sugulastel, vaid peab katsuma neid võimalust mööda rohkendada ja üldse kaitsma vara väärtuse vähenemise eest.

#### D. Aruandmine.

Et teostada eestkostja üle kindlat järelvalvet, selleks on ta kohustatud esitama kirjaliku aruande vaestelastekohtule iga aasta eest järgmise aasta jaanuarikuu jooksul. Aruande esitamist pole tarvis alaealiste vanematel ning testamendiga nimeta-

tud eestkostjatel kui neid testamendiga on vabastatud sellest kohustusest, kuna teistel kõigil on see kohustuslik. Enne eestkostja aruande kinnitamis-  
mist peab vaestelastekohus aruannet kõigiti arut-  
lema ja selgitama, kas eestkostja on tegutsenud  
eestkostetava huvides ja kas tema tegevuses ei ole  
olnud hooletust ega lohakust. Ilmsiks tulevate puu-  
duste korral annab vaestelastekohus eestkostjale  
tarvilikke juhtnööre edaspidiseks eestkoste valit-  
semiseks.

Edasi peab vallakohus ka kohapeal revideerima  
eestkostja tegevust. Selleks tuleb üks vallakohtu  
liige kohapeale, kuid tavalisel niisugusel ajal, mil-  
lal majapidamise seisukord on kõige selgemalt näha,  
kus võib siis otsustada, kuivõrd kasulikult ja ots-  
tarbekohaselt eestkostja on valitsenud alaealise  
varandust.

#### E. Eestkostjate vastutus.

Eestkostjad on kohustatud valitsema eestkostet  
hea peremeheliku hoolsusega; nad vastutavad iga-  
suguse kahju ja puudujäägi eest, mis tekkinud nen-  
de hooletuse ja lohakuse tagajärjel. Loomulikult  
ei vastuta nad sarnaste sündmuste eest, mis on tek-  
kinud mitte nendest olenevatel põhjustel; samuti  
ka juhtudel, kui nad teevad tööks, et nad on kõik abi-

nõud tarvitusele võtnud, et seda õnnetust ära hoida.

Üldise korra järele eestkostja pärijad ei kanna vastutust, väljaarvatud juhul kui on ilmsiks tulnud eestkostjate poolt jäme lohakus või paha tahe ja samuti juhul kui kahjutasu nõue oli alustatud juba eestkostja enda eluajal.

F. Eestkostjate tasu. Väljaarvatud

Eestkostja alaealise vara valitsedes, peab paratamatult teatud kulusid kandma. Need kulud, mis eestkostja teeb otseselt alaealise vara valitsemisel, jäävad eestkostetava kanda ja pannakse tema arvele, kusjuures peab silmas pidama, et tasu õiendamisel ei tohi mingil juhul kasutada eestkostetava kapitaalvarandust.

Et eestkostetava majapidamine kokku ei variseks on eestkostja teatud juhul sunnitud laenu tegema, kuid see laen tasutakse temale hiljem ühes protsenti-dega alaealise varandusest. Kui aga eestkostja on teinud väljaminekuid, ilma et need ettevõtted õnnestuksid, kuhu ta vastavad summad kulutas, tasutakse talle siiski need summad eestkostetava varandusest, kui leitakse, et eestkostja on teinud need lootuses tuua eestkostetavale kasu ja on vastavad ettevaatuse abinõud tarvitusele võtnud.

Juhuslikud kahjud, mis on tekitanud alaealised ise oma ettevaatamatusega, tasutakse samuti eestkostetava varandusest.

Liivimaa ja Eestimaa maaõiguse järele saavad eestkostjad tasu oma vaeva eest, mis nad näinud eestkostetava hoolitsemisel ja varanduse valitsemisel viis protsenti eestkostetava varanduse puhtast tulust, kuna vanemad ja vanavanemad (väljaarvatud Liivimaa maaõigus) ei saa vaevatasu. On aga eestkostjaid mitu, siis jagavad nad vaevatasu omavahel võrdselt.

Kui pärandusejätja on testamendiga määranud eestkostja vastavalt testamendis on talle ettenähtud kindel vaevatasu, siis eestkostjal pole enam õigust muu vaevatasu peale.

#### G. Kaaseestkostjate tegevus ja nende vastastik- kused vahekorrad.

Lihtsate asjade jaoks määratakse ainult üks eestkostja. Kuid tavaliselt määratakse eestkostjaks ikka kaks isikut, aga eriti tähtsamatel juhtudel ning asja keerulisuse korral määratakse neid rohkem kui kaks.

Üldise korra järele eestkostjatel on võrdsed õigused eestkoste üle valitsemisel; korraldused, mida mõni eestkostja teistest eraldi sooritab on kohus-

tatavad kõigile ja loovad elusega kaasa vastavad juriidilised tagajärjed. Kui aga mõni eestkostja astub üle oma võinupiiridest, siis kaaseestkostja, kui ta ei taha kaasvastutajaks jääda, peab otsekohe sellega vastu vaidlema. Sarnased toimingud, mis eeldavad eestkoste täielikku lõpetamist on tarvilik kõikide eestkostjate ühine nõusolek ( näit. lapsendamine ).

Üldiselt eestkostjate vastutus on solidaarne, sellepärast võidakse nõue esitada kas kõikide eestkostjate vastu või ühe vastu eraldi. Kui eestkostjad on ühiselt tekitanud kahju ja üks on selle heastanud, siis on tal hiljem õigus teiste käest vastava osa tagasi nõuda, on aga keegi kaaseestkostjaist maksujõuetu, siis kannavad teised võrdselt tema osa. On süüdi üks eestkostja teatud kahju tekitamisel ja teise on selle kahju teinud, siis on ta kohustatud teistele hiljem vastavalt heastama, maksujõuetuse korral ülejäänud kannavad võrdelt tekkinud kahju. Solidaarne vastutus läheb üle ka eestkostja pärijatele, kusjuures eestkostetavatel jääb õigus valida, missuguse eestkostja vastu nad soovivad nõudmisega pöörata. Eestkostja ei vastuta oma eelkäija eksimuste eest. Kui tulevad ilmsiks peale eestkoste vastuvõtmist teatavad väärnähtused, siis peab ta neist kiires korras vaestelastekohtule teatama, vastasel korral langeb vastutus tema peale.

Juhul kui üks eestkostja on saanud teada, et keegi kaaseestkostja tegutseb alaealise varanduse vastu kahjutekitavalt; <sup>siis</sup> selleks, et vabaneda vastutusest, peab ta viibimata teatama vaestelastekohtule.

Kui vaestelastekohus mitme eestkostja vahel on nende ülesanded vastavalt jaotanud või sarnane jaotus on ette nähtud testamendis, siis vastutab igaüks oma osa eest. Kui aga eestkostjatest keegi oma osas tegutseb alaealise varandusele kahjutekitavalt ja mõni kaaseestkostja sellest teadlik on, peab ta <sup>arjast</sup> viibimata vaestelastekohtule ettekandma. Kui ta seda ei tee, vastutab <sup>ta</sup> koos teisega tema väärsammude eest ja ei saa vabandada end sellega, et eestkoste oli jaotatud.

Solidaarne vastutus ei kao sel juhul, kui eestkostjad oma vahel kokkuleppe alusel on vastavalt oma ülesanded ära jaotanud, kuigi eestkätt vastutab teo toimija.

Kui vaestelastekohus on määranud erieestkostja mõneks eritegevuseks, siis tegutseb see teistest eraldi vastutades kõigi oma tegude ja hooletuste eest üksinda; teisi eestkostjaid saab vastutusele ainult siis võtta, kui nad olid teadlikud erieestkostja hooletusest ja sellest kohe ei teatanud vaestelastekohtule.

H. Vaestelastekohtu vahekorid alaealis-  
te ja eestkostjate suhetes.

Kui alaealine on vabanenud vanemate vöimu alt, siis vaestelastekohtu ülesandeks on määrata alaealisele hooldaja. Kohtul ei ole sugugi tarvis oodata sugulaste või teiste lähemate isikute palvet selleks, vaid teeb seda otsekohe kui ta saab teada alaealise vabanemisest vanemate vöimu alt. Eadasi hoolitseb vaestelastekohus varanduse inventuurnimestiku tegemise eest ja jälgib hoolega eestkostjate tegevust ja korraldusi alaealise varanduse valitsemisel, ~~siis on~~ kohtu ülesandeks viivitamata kõrvaldada kõlbmatu eestkostja ametist asendades ta uuega.

Kui vaestelastekohus ei pea hoolsat järelvalvet hooldajate üle, võimaldades korda seada seadusevastaseid tegusid ja muid korrast kõrvalekalduvusi, ilma et ta neid karistaks, siis alaealise selle läbi ~~saadud~~ kahjud tulevad heastamisele kohtu enese poolt. Samuti võib alaealine tasu nõuda kohtuliikmeilt, kui kohus meelega alaealise huvisid rikub.

Kui vaestelastekohus on hooletu ja selle läbi tekivad alaealistele kahjud, siis tulevad need kahjud tasuda kohtul enesel. Balti Eraseadus § 463

on loetletud juhud, mil vaestelastekohus kannab vastutust hooletuse eest: <sup>1</sup> hoolimata vajadusest

1. kui kohus teada saades <sup>1</sup> alaealise olemasolust, ei määra temale eestkostjaid,
  2. kui määrab, kinnitab või esitab kinnitamiseks kõlbmatu eestkostja,
  3. kui ei selgita küllalt täielikult isiku usaldatavust, keda eestkostjaks määratakse,
  4. kui on ilmsiks tulnud, et eestkostja usaldust ei vääri või on kõlbmatu, ega kohus selle <sup>T</sup> hoolimata ei võta õigel ajal ette tarvilikke abi-  
nõusid asja parandamiseks.
- kohtuliikmete parijatele <sup>male</sup> tasumise kohustus läheb <sup>II</sup> ainult siis edasi kui kohus on tekitanud alaealisele kahju kas meelega või jämeda lohakuse tõttu. <sup>III</sup> ette <sup>I</sup>

### I. Eestkoste lõpetamine.

Balti Eraseaduse § 467. alusel lõpeb alaealise isiku suhtes eestkoste:

1. isiku surmaga,
2. tema täisealiseks saamisega,
3. tema täisealiseks kuulutamiseega,
4. lapsendamiseega,
5. naissoo juures - abiellumisega.

Kui mitmest eestkoste all olijast alaealisest mõni lahkub eestkoste alt § 467 p.p. 2 - 5 ette-

nähtud põhjustel, peab eestkostja viibimata sellest teatama vaestelastekohtule. Kui aga alaealine astub riigiteenistusse, siis eestkostja kaotab osa õigusi.

Eestkostja isiku suhtes lõpeb eestkoste surmaga, missugusel juhul määrab vaestelastekohus uue eestkostja. Kui kenest või mitmest eestkostjast üks sureb, siis peavad teised sellest viibimata teatama vaestelastekohtule, et see saaks otsida uue sobiva eestkostja. Teatavate takistuste esilekerkimine võib kaasa tuua enesega eestkoste lõpetamise. Enne eestkoste lõpetamist arutab vaestelastekohus takistuse põhjuse põhjalikult läbi; alles riigilise põhjuse korral võib ta eestkostja vabastada oma ametist. Edasi kõrvaldatakse eestkostja ametist, kui ta on korratu ja lohakas ja lõpuks eestkoste lõpeb kui eestkoste on sisse seatud teatud tingimustel ja need tingimused täituvad.

Eestkoste lõpetamise tagajärjel katkeb eestkoste esindamine ja eestkostja on kohustatud esitama vaestelastekohtule esimesele endisele eestkostetavale üldise lõpu-aruande. Kui kohus tunnistab aruande õigeks, siis eestkostja on kohustatud valitsemisel oleva varanduse üle andma vastavalt inventuuri-nimestiku ja lõpuaruande järele. Kui aga tekib vaielusi eestkostetaval oma senise eest-

kostjaga lõpu-aruannete vastu, siis võib ta nõud-  
misi esitada Liivimaa ja Pestimaa maaõiguse järe-  
le ühe tähtajalise aasta jooksul arvates nõudja  
täisealiseks saamisest (BES § 489). ~~Nimetatud~~  
paragrahv on muudetud RT 1921, 35, 27. järgmiselt:  
hoolekande lõpuaruannete vastu võivad asjast hu-  
vitatud isikud või nende volinikud kaebust tõsta  
komisjoni ees ühe kuu jooksul peale teadaande  
avaldamist "Riigi teatajas" hoolekande aruande ette-  
panemise kohta Põllutööministeeriumile hoolekande-  
valitseja poolt. Edasi komisjoni vastu võib kaeva-  
ta kahe nädala jooksul riigikohtusse peale otsuse  
avaldamist Riigi Teatajas.

*Mille  
sist  
arjast  
aru saadud*

Lõpuks annab senine eestkostetav eestkostjale  
varanduse korraliku kättesaamise üle kviitungi.  
Eestkostja esitab kviitungi ühes vabastamise pal-  
vega vaestelastekohtule kinnitamiseks.

## § 2. Hoolekanne.

Hooldamine on ka õieti surrogaat vanemlikule  
võimule, kuid BES on tal teine põhimõte ja ta mää-  
ratakse ainult täisealistele, kes ei suuda teosta-  
da oma huve ja saata korda juriidilisi tehinguid.  
Hoolekannet võib korraldada mitut moodi. Nii võib  
teda korraldada ~~ea~~ või ulatuse alusel. BES teeb  
vahet ea alusel. BES järgi alaealine alla 20 aasta  
on eestkoste all, kui ta aga peale seda vajab enda

eest veel hoolitsemist, siis seda nimetatakse hool-  
duseks. Hoolekannet pillajate, nõdrameelsete, vaimuhaigete  
ja teadmata araalijate üle ei või vaestelastekohus  
algatada, vaid see seatakse sisse ja lõpetatakse  
vallakohtu poolt ainult ringkonnakohtu vastava mää-  
ruse alusel.

Hooldaja amet on samuti kui eestkostja ametki  
ühiskondlik kohustus, mille juures võidakse raken-  
dada kõiki neid eeskirju ja korraldusi, mis on ette-  
nähtud eestkostjate juures. Uldiselt hinnatakse  
hooldajate võimeid eestkostjate võimete alusel. Kuid  
hoolekande viis ja eesmärk põhjustab siiski teatud  
maaral vahetegemist hoolekande ja eestkoste vahel,  
mille tõttu tulebki võtta hoolekanne lähemale ana-  
lüüsimisele.

#### A. Hoolekanne vaimuhaigete üle.

Kui ringkonnakohus on teatud isiku vaimuhaigeks  
tunnistanud, siis vaestelastekohtu ülesandeks on mää-  
rata vaimuhaigele üks või tarviduse korral mitu  
hooldajat. Hooldaja on kohustatud valitsema heaperemehelikult  
vaimuhaige varandust ja hoolitsema, et  
haige saaks korralikult ülal peetud, kuid oluline pole  
sugugi see, et hooldaja haiget peaks isiklikult ta-  
litama, selleks võib olla ka mõni teine isik.

toimingud, mis haige on sooritanud hoolekande oleku ajajooksul on kõik tühised. Raskusi <sup>on</sup> sarnaste toimingutega, mis isik enne sõlminud, kui ta pole veel kohtu poolt vaimuhaigeks tunnistanud. Nagu eelpool oli mainitud, et juriidilised toimingud on tühised ainult siis, kui teatava isiku kui vaimuhaige üle on määratud hoolekanne. Sureb aga vaimuhaige enne hoolekande maaramist, siis peaksid tema toimingud maksma ja jääma jõusse. Riigikohtu seletuse järele pole see õige. Nimelt seletab Riigikohus, et vaimuhaigel puudub võimalus oma taht normaalsel kujul avaldada, sellepärast on ka tema toimingud tühised, üks kõik, kas ta oli kohtu poolt tunnistanud vaimuhaigeks või mitte. Et kindlaks teha, kuidas oli isiku vaimline seisukord juriidilise toimingu sooritamise momendil, selleks on tarvilikud kindlad ja ustavad tõendid. Väidab keegi isik, et juriidilise toimingu kordasaataja oli vaimuhaige tehingu sõlmimisel, siis peab ta selleks leidma küllaltki kaaluvad tõendid, ei suuda ta neid hankida, siis eeldatakse, isik on terve ja kordasaadetud toimingud on maksvad.

Säärased juriidilised toimingud, mis vaimuhaige on korda saatnud selgetel vaheaegadel (lucida intervalla) enne hoolduse maaramist, loetakse maksvateks. Sarnased juriidilised tehingud on kohustatavad vaimuhaigele kui ka teistele asjaosalistele. Sel juhul, kui kellelgi on mingisugune nõudmine vaimuhaige vas-

ditthal  
see solh  
in antor?  
Tawis  
see see  
narkato

tu, siis on tal enne tarvis kindlaks teha, et haige juriidiliste toimingute sõlmimise momendil oli tööpoolest selge mõistuse juures.

Haige terveks saamisel korraldab ringkonnakohus haige üle põhjaliku järelevaatuse. Kui selgub, et haige tööpoolest on paranenud ja on võimeline korda saatma juriidilisi tehinguid, siis teeb ringkonnakohus vastava määruse, millega tunnistatakse vaimuhaige terveks. Vaestelastekohtule tehakse ülesandeks hooldajad oma ametist vabastada, vastavalt kui hooldaja on aruande esitanud ja hooldatav on oma varanduse kätte saanud.

Hooldamine kohtu poolt pillajateks tunnistatute üle.

Kui keegi isik oma väljaminekus ei pea mingisugust piiri, vaid tema väljaminekud on niivõrd suured, et on karta täielist vaeseksjäämist, mille tõttu tema ise ja ta perekond võib sattuda äärmiselt viletsusse ja kitsikusse, siis võib tema sugulaste või omaste palvel, samuti ka prokuröri ettepanekul ringkonnakohtu poolt kuulutada vastava määrusega pillajaks. Kuid enne määruse tegemist kohus peab täielikult veendumusele jõudma, et loetletud asjaolud oleksid küllaldaselt tõelikud ja usutavad.

Uhtlasi teeb ringkonnakohus vaestelastekohtule ülesandeks määrata pillajale üks või tarbekorral ka mitu hooldajat.

Varanduse valitsemise suhtes on kohtulikult pillajaks tunnistatu seisund võrdne vaimuhaigega. Toimingud, mis pillajaks tunnistatu sooritab loetakse tühisteks, välja arvatud sarnased juhud, mis pillajatele otsesest kasu toovad. Sarnased toimingud, mis pillajaks tunnistatu on sooritanud enne ta varanduse valitsemisest kõrvaldamist loetakse kehtivateks nii pillajale enesele kui ka teistele asjaosalistele.

Kui pillajaks tunnistatu oma elukombeid kõigiti muudab ja parandab, võib ringkonnakohus vastava kohtumäärusega võimaldada talle jälle normaalne olukord. Edasi vaestelastekohus vabastab hooldaja ametist ja endine pillajaks tunnistatu võib jätkata oma tegevust normaalses olustikus.

#### D. Hooldamine mitteabielluliste

##### naisisikute üle.

Seda hooldamise liiki ei saa seaduse sisu mõtte kohaselt puhtakujuliseks hooldamiseks tunnistada. See vorm on oma aja ära elanud, tegelikus elus ei praktiseerita teda enam. Balti Eraseaduse järele ei

ole küll keelatud kasutada mitteabiellulise naisel meesisiku nõuannet ja näpunäiteid, kusjuures pole sugugi tarvis valitsusvõimu hooldaja ametisse kinnitamisel, küll aga naisisiku vastaval palvel võib vaestelastekohus hooldajat ametisse määrata. Sarnane hooldaja esineb ainult nõuandjana, ega ei valitse varandust, mis tõttu on ta ka vabastatud aruande esitamise kohustusest.

Kuna see hooldamise liik pole enam praeguste olude kohane, siis ei tule peatuda ka ta juures enam pikemalt.

#### E. Hooldus äraolijate ja teadmata kadunud isikute varanduse üle.

Teadmata äraolijate varanduse eest hoolitseda ja valitseda võib kõrvaline isik, kes ise ei ole selleks mingisuguseid korraldusi saanud (negotiorum gestor), vaid teeb seda heast tahtest, et äraolija varandus mitte ei häviks. Kui sarnast isikut ei leidu, kes vabatahtlikult hakaks äraolija varandust valitsema, siis ei või ka äraolija varandus ilma hoolduseta jääda, vaid see ringkonnakohus, kelle piirkonnas äraolija elutses, teeb vaestelastekohtule korralduse hooldaja määramiseks.

Hooldaja on ainult tegelik võõra vara valitseja,

mistõttu on ta kohustatud valitsetava varanduse üle kokku seadma nimestiku ja samuti on kohustatud iga aasta esitama aruande. Hooldaja ei tohi end äraolija asjadesse segada, väljaarvatud hädavajalikud juhud; ta peab kõigiti neaperemehelikult hoolitsema ja valitsema äraolija ja teadmata kadunud isiku varanduse üle. Äraolija paranduse avamisel võib hooldaja tema eest selle vastu võtta; kui aga hiljem selgub, et äraolija paranduse avamise momendil enam eius ei olnud, siis läheb parandus üle äraolija lähematele pärijatele. Aruand

tun. Äraolijate varanduse hooldus lõpeb järgmistel juhtudel:

1. kui äraolija oma elukohta tagasi tuleb või varandusest teada annab ja ise oma vara valitsemise alal korraldusi teeb,

2. kui tema surmast kindlaid teateid saadakse,

3. kui ta kohtulikult surnuks kuulutatakse.

Kui on kohtul ustavad andmed äraolija surmast, siis toimetatakse varandusega kindlate pärimise reeglite järele. Varandus antakse nimekirja ja aruande põhjal sellele, kes äraolija surma ajal oli lähim parija.

Kohus võib huvitatud isikute või asutiste palvel ainult siis inimest surnuks tunnistada, kui inimese surm on äärmiselt tõenäoline või jälle isik on kaua ära olnud, ilma et ta oleks vähemutki elumarki

enesest annud. Surnuks tunnistamise palvet võib ainult siis esitada kui on möödunud vähemalt üks aasta surma hädachu lõpust või vähemalt viis aastat olemisest viimase teate saamisest. Kui eelpool nimetatud tähtaja jooksul pole kohtule tulnud kadunu või äraolija kohta mingisuguseid tõendavaid teateid isiku elusoleku suhtes, siis tunnistab kohus äraolija või kadunu surnuks / arvates surma hädachu lõpust või elusolemisest viimase teate saamisest (RT 1934, 38, 346).

Kui teadmata äraolija on kohtu poolt surnuks tunnistatud andmete puudusel ja ta hiljem tagasi tuleb, võib ta oma varandust ainult seda tagasi nõuda, mis on järele jäänud, või seda, mille võtta tema varanduse pärijad on rikastanud.

#### F. Paranduse hoiulevõtmine.

Pärimisõigus vaatleb isiku vara saatust tema surma momendil. Isik ise võib kaduda, kuid ta õiguse sfäär jääb teatud määral edasi püsima. Isikust jäävad järele nii varanduse aktiiva kui ka passiva, mille korralduseks on seadusandlus loonud terve rea norme.

Isiku surres jääb ta õiguste-kohuste sfäär järele, mis peab ta õigusjärglastele edasi kandma. Et

see järele jäänud õiguste-kohuste sfäär ei kandu otsekohe üle tema õigusjärglastele, vaid tuleb tavaliselt veel rakendusele hoiulevõtmise instituut, mida toimetatakse vaestelastekohtu kaudu, temale ettekirjutatud eeskirjade ja juhtnõuete järele.

Päranduse hoiulevõtmist toimetab vaestelastekohus eeskirjade ja juhtnõuete järele, mis ette nähtud Vallakohtu seaduse §§ 206-219; sarnased juhud aga mis pole ette nähtud Vallakohtu seaduses, kohaldatakse Balti Eraseaduse vastavaid paragrahve (§§ 2587-2598). Narvataguste ja Petserimaa valdades kasutatakse Vene Tsiviilseadustiku eeskirju.

Päranduse hoiu abinõude käsitlemine on selle vaestelastekohtu ülesanne, mille piirkonnas asub pärandusvara. Hoiulevõtmisele asub vallakohus asjast huvitatud isikute palvel või ka teatud juhtudel kohtu enese algatusel. Vaestelastekohus on kohustatud asuma hoiulevõtmisele oma algatusel järgmistel juhtudel:

1. kui pärijad on teadmatud,
  2. kui pärijad on küll teada, kuid keegi neist hoiu ei ole kohal.
  3. kui keegi pärijatest on ära ja on karta pärandusvara raiskamist.
  4. kui on alaealisi või hoolekande alla kuuluvaid pärijaid ( V.K.S § 207)
- Sarnased juhud, mis ei kannata viivitust, võib

vaestelastekohtu esimees oma võimuga korraldada hoiulevõtmist, kuid on kohustatud järgmisel kohtuistungil sellest ette kandma; vallakohus kas siis kinnitab esimehe korralduse või muudab selle. Harilik hoiulevõtmine sünnib kohtul selleks määratud päeval, kus on kirjaliku kutsega toimetuse juurde kutsutud need, kes palusid hoiulevõtmist, samuti ka isikud, kes avaldasid oma õigusi pärandusvara kohta. Hoiulevõtmise toimetuse juure on veel kutsutud kadunu abikaasa, testamendiga määratud testamendi täitja ja õigusvõimetute pärijate eestkostja. Auid nende isikute toimingute juurde mitteilmumine ei takista hoiulevõtmist.

Kui aga hoiulevõetud vara pärijad pole teada, samuti ka teistel Vallakohtu seaduse § 207. tähendatud juhtudel, teatab vaestelastekohus hoiulevõtmisest pärijate üleskutse toimetuse avamiseks jaoskonnakohtule, kelle piirkonnas oli pärandusejätja alaline elukoht surma <sup>korral</sup> puhul, kusjuures kuulutuse kuludeks maksetakse jaoskonnakohtuniku deposiiti tarvilik summa pärandusest.

Hoiulevõtmine seisab pärandusvara üleskirjutamises ja hindamises. Pärandusvara nimekirja kokku-seadmisel kirjutatakse ülesse järgmist:

1. maa, hooned, inventar, loomad, asjad, raha, väärt-paberid, dokumendid ja muud varad, mis olid pärandusejätja tegelikul valdamisel või lei-

duvad tema päralt olnud ruumides, väljaarvatud asjad, mis kahtlemata kuuluvad teistele isikutele, kui keegi ei vaidle viimaste väljajätmise vastu nimekirjast;

2. igasugune muu vara, mille kohta on teada, et see kuulub parandusejätjale ja keegi ei vaidle selle üleskirjutamise vastu, kuigi see vara ei olnud parandusejätja valdamisel ega ruumides,

3. parandusejätja nimele kirjutatud kohustused, lepingud ja muud dokumendid.

Asja hinna määrajaks on üks vaestelastekohtu liige. Kui aga keegi pole rahul vaestelastekohtu liikme poolt määratud hinnaga, on tal õigus protesteerida, nõudes hindamist asjatundjate läbi. Asjatundjad määratakse vastastikkusel kokkuleppel ühest kuni kolmeni; kui aga pole võimalik saavutada kokkulepet, siis nimetab neid vaestelastekohus.

Hooldajad ja ajutised varanduse hoidjad võtavad parandusevara üle nimekirja järgi ja neile antakse sellest nimekirjast ära kiri. Harilikult valitakse hooldaja pärijate poolt, keda ametisse kinnitab vaestelastekohus. Kui pärijad ei ole valinud ega esitanud hooldajat, siis nimetab vaestelastekohus selle ise. Samuti kui eestkostjale nika hooldajale annab vaestelastekohus ametitunnis-

tuse.

Vallakohtude reformimise küsimus.

Sarnased asjad, mille kiiresti rikki minekut on karta, müüakse viibimata vaestelastekohtu poolt. Müüdavate asjade müügi kohta pannakse välja vallakohaturuumidesse kuulutus, kuhu tähendatakse asjade üldine nimetus, müügi koht, päev ja tund, asjade omaniku ees ja perekonnanimi. Müüki toimetab vaestelastekohtu poolt selleks nimetatud kohtunik ühes kirjutajaga.

Hoiule sissetulevatest summadest annab vaestelastekohus tarviliku summa kadunu matmiseks ja perekonna ülalpidamiseks.

Kulud, mis päranduse vara valitsemine enesega kaasa toob, tasutakse hooldamisele võetud varandusest. Hooldajad saavad oma vaevatasuks vaestelastekohtu poolt määratud tasu mitte rohkem kui 4% varanduse üldväärtusest või selle asemel varanduse aastasest sissetulekust 5%.

Lõpuks kui vaadelda TKS hoiukorra menetlust, siis võib öelda, et pärandusetombu hooldaja määramisel pole vaestelastekohtul enam sarnaseid võimalusi kui oli tal eestkoste määramise juures, vaid hooldaja määramine toimub jaoskonnakohtuniku poolt, kus vastav vaestelastekohus on tal lähemaks kaastööliseks.

*Pole õige*

ja õigusemõistet võivad ja vastavõttavad ("Õigus" 1932. nr. 9 ja "Maomavalitsus" 1936. nr. 4 ja 1939. nr. 6).

## Vallakohtute reformimise küsimus.

Nii 20. jaan. 1919.a. kohtuministri ringkiri näitas õieti piirid, kui suures ulatuses võivad tegutseda praegused vallakohtud. Eelpool sai ka peatatud nende paragrahvide juures nii Balti Era-seadusest kui ka Vallakohtu seadusest, mis on kohaldatavad praeguse aja nõuetele vähe. Lõpuks tuleks mainida, et on väga palju sõna võetud vaestelaste-kohtu reformimise vajaduse üle. Seda küsimust on tihti pikalt käsitatud omavalitsuse tegelaste kongressil kui ka ajakirjanduses on sellest kirjutatud. Mõned autorid on väitnud, et praegused vallakohtud tuleks elustada endisele tasemele. On isegi väidetud, et tuleks ametisse panna ainuisikulised vallakohtunikud, kelle ülesandeks oleks kohaliku rahva väikeste tsiviilõiguslike hagiide, rikutud valduse ja servituutide kasustamise ennistamise hagiide lahendamine. Kes siis ainuisikulise vallakohtuniku lahendusega rahul pole, võiks asja üle kanda kohaliku-  
le jaoskonnakohtunikule, kus asi võtaks hariliku käigu.

Teised autorid väidavad jälle, et vallakohust endisel kujul uuesti ellu kutsuda oleks mõtetus, sest talle oleksid meie elunõuded, kultuurilma tingimused ja õigusemõisted võõrad ja vastuvõetamatud ("Õigus" 1932. nr.9 ja "Maaomavalitsus" 1938. nr.4 ja 1939. nr.6 ).

Ka viimasel Eesti Maaomavalitsuste Liidu koosolekul Tartus arutati pikemalt vallakohtute ümberkorralduse tarvidust, kus leiti, et meil peaks vallakohtud ümber korraldatama nii, et ka vallakohtute ülesanded viiakse maaomavalitsuste ülesannete hulka, kus need teostatakse üldises korras maaomavalitsuste organite poolt. Juhul kui seda ei soovita, siis võidakse hooldusasjade korraldamiseks vallavalitsuste juurde kutsuda ellu vastav erikomisjon, mille esimeheks oleks vallavanem. Seega oleks kindlustatud kohtulik kontroll õiguspärasuse üle administratiiv korras. Samuti leiti meil esinevad vallakohtud senisel kujul liiga kalliks, kuna ülespidamise peale on läinud näiteks 1937/38.a. üle riigi umbes 70.000 krooni.

Kuidas aga tõeliselt välja kujuneb vallakohtute reformimine, seda näitab meile tulevik.